

pularment *Sonadél*: abans de la guerra era pron. si fa no fa unànime (Casac. 1920), oït a Aitona, a La Granja i a Maials, i només aquest aclaria que també era *sudanèl*; més tard també a Llardecans, Alcoletge i Albesa 1932, però en les enqs. de 1956-64 vaig constatar que la forma popular havia perdut molt de terreny: en alguns llocs la gent vella digueren *sonadél* (Moradilla, Sunyer, Torres); però fora d'això, alguns negaven en absolut que es digués d'aquesta manera i altres ho reconeixien però protestant que és mal dit. Com que de tota manera, *Sudanell* ha estat la forma històrica (no sols la de GGC i els censos de NIGE), en aquest llibre, de caràcter sobretot històric, tot admetent les dues formes, encapçalem amb l'antiga. Car és clar que *Sonadell* nasqué per una alteració popular de caràcter metatètic, reforçada per la influència del mot comú *sonat*, *sonada*.

MENC. ANT. C. 1170: *Çudanel* en les afrs. o «*termini antiqui*» del territori de la ciutat sarraïna de Lleida, n. 39 de l'ed. Ga. Biosca (aquest, p. 177, hi afegeix altres cites: *Zudanèl* 1168 i *Zutanello* 1176). 1152: *Zudanèl* (Kehr, *Papsturk.*, p. 450); 1196: «Gueraudus de Pugverd en testament fa deixes a *Zudanell*, Talladell, Vinaxa, Z'Olmells - - -» (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 479); 1213: *Sudanell* (MiretS., *Templ.*, 190; i *BABL* IV, 103). S. XIII: *Çudanel* (Pleyan, *Lleida Ant.*, 58); 1359: *Çudenell* (imprès *Gudenell*: *CoDoACA* XII, 76).

ETIM. No hi ha dubte que és d'origen aràbic. Però si hem de concretar es pot argumentar a base de dues direccions:

1) Àr. *sudân*, pl. i collectiu de *'asudâ* 'negre', d'on particularment *bilâd as-sudân* 'la Terra dels Negres' (el Sudan, la Nigricia). Caldria que de *sudan* s'extragués *Sudanell* com un diminutiu català, híbridisme ben poc convincent; o bé com un cas del «superlatiu islàmic», format amb *-el-Lâh* 'el de Déu', que els moros hispànics usaven per emfatitzar una denominació: això ja no toparia amb aquell escrúpol; però, amb un altre escrúpol: 'la insigne (o la magnífica) Nigricia', resultaria una etimologia ben arbitrària des del punt de vista semàntic: no hi ha hagut aquí influència de gent negra; i tampoc, en un sentit metafòric 'lloc de les negros', no ho justificaria el paisatge.

2) Tampoc es podria sostenir una combinació de *sudd* 'presa, resclosa', o altre derivat de l'arrel *sdd* 'tancar' (sentit aprox. 'lloc clos'), potser amb aquell *-ell* que especulàvem çunit amb *al-?* No, per una raó gramatical que tanca de cop: amb aquell «superlatiu» no hi cap un article aràbic, com sigui que *-el-lâh* ja és article.

3) Sí que hi ha *sudd* 'assud, barratge', però combinat amb un altre mot: *sudd an-nâbr* 'la presa del riu' (perquè *Sudanell* es troba precisament allà on un riu menor, el *Set*, desemboca en el Segre. Aquest és, en efecte, el matis de l'àr. *nâbr*, que el distingeix de *uadi*, designació dels grans rius com el Segre. I encara que els canals de l'Ebre i d'Urgell siguin essencialment obra moderna, és clar que en temps dels moros —grans enginyers hidràulics com eren—, també s'havia de pendre aigua allà entorn, sigui del riu gran o del riu:

cosa que reforça la seguretat d'aquesta explicació, puix que *nâbr* té també l'acc. 'canal'. Però el riu, el *Set*, era el que distingia Sudanell de les zones riberaes, de més enllà i més amunt, vora el Segre.

En conclusió: *sudd an-nâbr* 'poble de la presa d'aigües': aigua del *Set* (o aigua d'un vell canal).

L'evolució fonètica és irreprotxable: davant el *be* la fatha sona *é* (cf. l'etim. de *Montaverner*), i la *r* es confonia amb *l* en la pron. morisca; però oïnt *sudanèl*, els repobladors cristians canviaren aquesta terminació *-el* per la trivial catalana *-ell* (és possible que la variant *Sudanallo* que hom cita de 1176 sigui per la pronúncia corànica de la fatha com una *a*).

La SUDERMA

Partida rústica que vaig oir (*la sudërma*) en la meua enq. de 1962 en el te. d'Agullent, enumerada entre el Barranc de les Parretes i el del Fondo, més prop d'aquest si és el mateix que el del Sapo, on IGC (3°07 × 38°50) posa la forma, segurament corrompuda *La Sorderma*.

Més tard, el Prof. Emili Casanova, en un treball sobre toponímia del seu poble nadiu (publ. allí amb ocasió d'unes festes locals), recollint entre altres aquest nom, en va donar cita de vells docs. locals, de la qual vaig pendre notes, ara extravïades.

Mes ai, aquest vell i erudit amic, i ex-deixeble meu, que ha estat una gran decepció en la nostra empresa, després de treballar bastants mesos en la nostra oficina i amb el nostre cedulari, es va emportar aquestes notes el 1988, junt amb el gran índex i resums de toponímia valenciana, sense retornar-los ni col·laborar en l'*Onomasticon*, com prometia. Si li han servit per al seminariet de toponímia valenciana, que han promogut En Ferrando i ell a la Facultat de València: bon profit els faci!

Per sort havíem pres la precaució de guardar còpia mecanogràfica d'aqueixos preciosos índexs (últimament ens ha tornat l'original), però no de les notes preses del seu treball d'Agullent (que ara no m'és assequible). No vull demanar-li que me'l torni a donar, no fos que es comprometí més amb filòlegs «nacionales», Ave Maria, de *Atocha!* oh Escalà de Jacob! Si he oblidat alguns detalls, més val deixar-li el gust de desmentir-nos amb minúcies.

Aquest nom té l'aspecte de ser un compost de l'arabisme *assut*, abans *assud*. No és necessari que allí hi hagi un *assut* de sèquia o d'altre corrent d'aigua. Car l'àr. *sudd* significa 'obstacle, taponament' (en general) («obex», «operculum», «clausura vinee vel simile» en el nostre *RMa*), i per tant no sempre es referia a cap corrent d'aigua: *sudd as-sabriğ* 'tap del safareig', *sudd al-gadir* 'barrera de l'estany, resclosa', *sudd as-Şin* 'la muralla de Xina' (com escriví sovint Aben-albêitar: *Dozy, Suppl.* I, 640b), *sudd en-nafs* 'anorèxia, manca de gana' (Boqtor, pròpiament 'obstacle de la vitalitat').

L'*assud erma*? Potser aplicat a una tanca, una closa,